

Herättäjä-Yhdistys ry
PL 21
62101 Lapua
Puh. 06 4335 700
www.h-y.fi
www.herattajajuhlat.fi

Luantai 7.7.2018
Iltaseurat klo 18.30
Pekka Haavisto

Hyvät ystävät,

Olen tässä Kalevan kirkon kupeessa oman mökkitieni varrella, matkalla Teiskoon. Tamperelaisessa puheenparressa mennään ”ulkomaille Teiskoon”. Sanonnalle on monta selitystä: Joissakin vanhoissa kartoissa Teisko oli merkitty karttaan ”Tampereen ulkomaiksi”. Toisten mielestä kaupunkilaiset piikatytöt lähtivät ”ulkomaille Teiskoon” avioliiton ulkopuolisia lapsia synnyttämään.

Itselleni Teisko on aina edustanut juurevaa pohjoishämäläisyyttä. Siihen liittyy myös jotakin hienotunteisuutta: muiden asiat eivät meille kuulu, jokainen pitääköön huolta omista asioistaan. Teiskossa verhot eivät heilahda. Jokainen elää omaa elämäänsä.

Tampere on perustamisestaan saakka vaikuttanut teiskolaiseen elämänmenoon. Tampereen kasvava teollisuus ja asutus tarvitsi loputtomasti polttoainetta, halkoja, ja niitä haettiin Näsijärven rantametsistä. Dramaattisimmillaan Tampere säteili ympäristöönsä vuonna 1918. Ruoveden, Kurun ja Teiskon punaiset vetäytyivät kohti Tamperetta, ja Tampereen taistelut maaliskuuhun 1918 näkyivät palavana taivaanrantana meidänkin pirttiimme saakka. Moneen kotiin jäi isä niiden taistelujen jälkeen palaamatta.

Täällä Tampereella siviilit etsivät turvaa Tampereen tuomiokirkosta. Sen kiviseinien suojassa myös äitini isän äiti ja äitini äiti odottivat sodan päättymistä – vielä silloin toisiaan tuntematta. Molemmilta olen kuullut lapsuudessani saman kertomuksen, miten kadulla kuolevien hevosten epätoivoiset äänet olivat sodan äänistä pahimpia. Syyttömät eläimetkin kärsivät.

Äitini isän äiti oli torikauppiaana Tampereella. Oman asuntonsa kellarissa hän piilotteli ensin poikansa Unon, isoisäni, valkoisia teekkarikavereita, jotka olivat matkalla valkoisten joukkoihin Vaasassa. Piilottaminen oli kuolemanrangaistuksen uhalla kiellettyä punaisten hallitsemalla Tampereella. Kun valta vaihtui, samasta kellarista saivat suojaa Teiskolan kartanon pehtoorin pojat, Mauno ja Eino Pekkala, jotka olivat punaisten puolella. Ja taas oli kuolemanrangaistuksen uhka piilottelusta, tällä kertaa valkoisten asettamana. Olen aina ajatellut, että esiäitini Alma Toijalan toiminta kriisin aikana oli esimerkki humanitaarisesta työstä. Oma turvallisuuttakin uhaten autetaan pulaan joutuneita.

—

Miten Tampereen vuoden 1918 tapahtumista on selvitty? Miten sovinto on saatu aikaan? Luonani eduskunnassa kävi pari vuotta sitten ryhmä tamperelaisia taiteilijoita pohtimassa, voisiko Tampereen sovinnon mallia kopioida nykyään sisällissodan keskellä oleviin kaupunkeihin.

Tutkimme ja tiirailimme tamperelaisen sovinnon historiaa, mutta emme oikeastaan löytäneet sovintoa — vaan unohduksen. Löysimme äreät tehtaanjohtajat, joiden tilikirjoissa näkyi keväällä 1918 huolestuttava notkahdus, ja joiden mielestä ainakin parhaimpien työntekijöiden pitäisi kiireen vilkkaa

Herättäjä-Yhdistys ry
PL 21
62101 Lapua
Puh. 06 4335 700
www.h-y.fi
www.herattajajuhlat.fi

päästä leireiltä takaisin sorvien ja kattiloiden ääreen. Vuoden 1918 tapahtumat peitti unohdus. Ehkä joskus lauantai-iltana, kun yö laskeutui Pispalan ylle, saatettiin sanoa sana tai kaksi Mannerheimista ja hänen kavereistaan — eikä se ollut virallisen historiankirjoituksemme mukaista. Mannerheimin patsas ei koskaan Tampereen keskustaan asti kävellyt — hän jäi häveliäästi katselemaan kaupunkia kauempaa, Leinolan Mannerheiminkalliolta.

Myös Teiskossa sota jätti pitkän perinnön. Omassa suvussani veljessarjakin jakaantui punaisten ja valkoisten puolelle — oli kysymys todellisesta veljessodasta. Lapsuudessamme pellon ylitse ei puhuttu — laskeutui 50 vuoden hiljaisuus. Tällaisessa hiljaisuudessa, puhumattomuudessa, ovat monet suomalaiset varmasti eläneet. Kun kerroin tästä mykkäkoulusta Darfurin rauhanneuvottelujen yhteydessä sissipäälliköille, he totesivat kuin yhdestä suusta: ”Kuinka julmaa!” Kysyin, miten heillä. ”Jos tapat veljeni, en puhu Sinulle kolmeen päivään”, sain vastauksen. Ihmettelin, että eihän kolme päivää ole mitään. ”Neljäntenä päivän on karjan päästävä laidunmaille ja kyläläisten kaivolle. Muuten syyttömät kärsivät”, keskustelukumppanini vastasivat. ”Riita on sovittava kolmessa päivässä.”

Suomalainen oppi konfliktien sovittelussa maailmalle saattaakin kuulua: älkää tehkö ainakaan kaikkea niin kuin me teimme. Toki maareformi, tilattoman väestön oikeuksista huolehtiminen, ilmainen koulu kaikille, punaisten kansalaisyhteiskunnan palauttaminen ja Tannerin sosialidemokraattisen vähemmistöhallituksen muodostaminen 1926 – vain kahdeksan vuotta sodan jälkeen — ovat esimerkkejä, joita maailmallakin voi ristiriitoja ratkaistaessa seurata. Hyvien kokemusten sarjaan kuuluu vielä sotien jälkeen maan sisäisen pakolaisuuden hoitaminen asutustilojen kautta.

Joskus maailmalla tulee vastaan tilanteita, joissa epäillään meidän suomalaisten kykyä hoitaa konfliktinratkaisua. ”Olette eläneet aina rauhassa, ette tiedä sodista mitään”, saatetaan sanoa. Kaikki eivät tiedä tai muista omaa katkeraa sisällissotaamme tai vuosia, jolloin suuri naapuri on käynyt kimppeemme. Silloin voi olla hyväkin muistuttaa omasta kovasta menneisyydestämme.

—

Lähelle ei aina näe yhtä hyvin kuin kauas. Olemme hyvin huolissamme maailman vähemmistökielistä ja -kulttuureista, mutta saatamme samalla olla välinpitämättömiä niitä kieliä ja kulttuureja kohtaan, jotka elävät keskuudessamme. Ajattelen nyt esimerkiksi Suomen romaneita tai saamelaisia. Saatamme pitää vierautta uhkana. Tätä keskustelua on ollut näkyvässä myös maahanmuutosta käydyssä väittelyssä.

Uudestaan ja uudestaan nostetaan esille myös kysymys, kuuluvatko maailman asiat loppujen lopuksi meille millään tavalla. ”I really do not care. Do you?” Usein tuntuu, että meillä on arvojen kompassi hukassa. On hienoa, että Suomi saa tänäkin kesänä korkeita vieraita suurvalloista, mutta se ei saa hämärtää sellaisia tosiasioita, että toisen maan alueen anastaminen on väärin, ja että lasten erottaminen vanhemmistaan on väärin, ja että on väärin leikkiä ilmastollamme kuin se olisi kertakäyttötavaraa, eikä jotakin sellaista joka meidän on jätettävä perinnöksi myös lapsillemme.

Usein sanotaan, että Suomi on sen verran köyhä maa, että ensin on autettava suomalaisia, sitten vasta muita. Vaikka meilläkin on köyhyyttä, ja jokaisen tarpeet tulee ottaa huomioon, pitäisi suhteellisuudentaju kuitenkin maailman köyhyyden edessä säilyttää.

Herättäjä-Yhdistys ry
PL 21
62101 Lapua
Puh. 06 4335 700
www.h-y.fi
www.herattajajuhlat.fi

Kerroin puheeni aluksi äitini isän äidistä Alma Toijalasta. Hänen kirjahyllystään Teiskossa löytyi vanha kirja "Terveisiä Ambomaalta". Kun kysyin äidiltäni kirjan tarinaa, hän totesi, että vaikka Haikan talossa Teiskossa elettiin köyhää elämää, kaupasta ostettiin vain kahvi ja suola, niin aina kuitenkin tehtiin käsitöitä ja puutöitä Lähetysjuhlien myyjäisiä varten. Oli kunnia-asia auttaa myös maailman köyhiä.

Näitä teiskolaisia muistelen silloin, kun nykyhetkessä sanotaan, että meidän on autettava ensin itseämme, ja vasta sitten muita. Näin ei ajateltu sata vuotta sitten Teiskossa.

Joskus sanotaan, että vieraat vaikutteet ja maahanmuuttajat uhkaavat kulttuuriamme ja arvojamme. Kulttuurimme, arvojemme ja usein uskommeikin mukaista on auttaa lähimmäistä, myös kaukaista lähimmäistä. Näin tehdessämme emme heikennä arvojamme, vaan vahvistamme niitä.